FIIA
FINNISH INSTITUTE
OF INTERNATIONAL AFFAIRS

Juha Jokela
Ohjelmajohtaja
EU-tutkimusohjelma
Ulkopoliittinen instituutti

Talousvaliokunta
Eduskunta

10.4.2024

Asia: U 16/2024 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi ulkomaisten sijoitusten seurannasta unionissa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/452 kumoamisesta

Kiitän valiokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja toimittaa kirjallinen lausunto valtioneuvoston selvityksestä. Lausunnossa tarkastellaan kirjelmää Ulkopoliittisen instituutin EU ja strateginen kilpailu -tutkimusohjelman painopisteiden ja talousvaliokunnan toimialan valossa.

EU:n alueelle suuntautuvien investointien arviointi ja valvonta on komission kuulemisprosessiin perustavan arvion mukaan osoittanut tarpeellisuutensa. Nyt käsittelyssä olevan esityksen tarkoitus on edelleen kehittää ja yhdenmukaistaa valvontaa, siihen liittyvää sääntely-ympäristöä ja käytäntöjä. Sisäänpäin suuntautuvien investointien puitteet ovat jo olemassa, ja niiden tarkastelu saatujen kokemusten valossa on lisäksi ollut jäsenvaltioiden tiedossa. Tarkastelun ja sääntelyn kehittämisen tarvetta korostaa myös nykyisen asetuksen voimaantulon jälkeen kiristynyt globaali strateginen kilpailu, lisääntynyt geopoliittinen vastakkainasettelu ja Venäjän hyökkäyssodan moninaiset vaikutukset.

FIIA
FINNISH INSTITUTE
OF INTERNATIONAL AFFAIRS

EU:n muuttunutta toimintaympäristöä, EU:n strategisen autonomian lisäämistä ja taloudellisen turvallisuuden edistämistä on käsitelty valiokunnassa useassa yhteydessä (muun muassa E6/2024 vp, E 180/2022 vp ja E 13/2023 vp). Aiempien lausuntojeni valossa pidän sekä komission esitystä että siihen liittyvää valtioneuvoston kantaa oikeansuuntaisina ja perusteltuina.

Ensiksi uusi asetus muuttaisi EU:hun suuntautuvien suorien investointien valvonnasta säätämisen jäsenvaltioille pakolliseksi. Komissio on toistuvasti kehottanut jäsenvaltioita luomaan riittävän laajuiset ulkoisten investointien arviointi- ja valvontamekanismit. Valtaosassa jäsenvaltioita (22 jäsenmaassa) mekanismi on käytössä ja viisi (5) jäsenvaltiota, joissa mekanismia ei vielä ole käytössä, ovat aloittaneet säädösten valmistelun. Riittävän laajuisten ja yhdenmukaisten kansallisten mekanismien luominen on keskeistä yhtäältä talouden (ennustettava ja tasapuolinen toimintaympäristö sisämarkkinoilla) ja toisaalta turvallisuuden (riittävä riskien hallinta) näkökulmasta. Huomioiden Suomessa voimassa olevan kansallisen lainsäädännön ulkomaisien sijoitusten seurannalle, vastaavan säätelyn edistäminen kaikissa jäsenvaltioissa ja sääntelyn yhdenmukaistaminen on Suomen edun mukaista.

Toiseksi esitys laajentaisi asetuksen soveltamisalaa suorien ulkoisten investointien lisäksi niin sanottuihin epäsuoriin ulkoisiin investointeihin. Laajentaminen toisi unionin sisäiset investoinnit, joissa sijoittaja on ulkomaisessa määräysvallassa valvontakehikon piiriin. Lisäksi asetusehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että kansalliset seurantamekanismit kattavat unionin turvallisuuden tai yleisen järjestyksen kannalta erityisen tärkeiksi määritellyt teknologia-alat, resurssit, laitokset, laitteet, verkot, järjestelmät, palvelut ja taloudelliset toiminnot, mukaan lukien sijoitukset, joiden kohde on osa tai osallistuu turvallisuuden kannalta keskeisiin EU-ohjelmiin, joita ovat muun muassa EDF, ASAP, PESCO ja IPCEI. Valtioneuvoston arvion mukaan asetusehdotus lisäisi Suomessa seurattavien investointien määrää. Asetusehdotus kaventaisi osittain jäsenvaltioiden mahdollisuuksia olla seuraamatta tiettyjä ulkomaisia sijoituksia.

Valtioneuvosto toteaa kannassaan, että nykyisen asetuksen lyhyestä toimeenpanoajasta sekä erillisen vaikutusarvion puuttumisen takia, on tärkeää tarkkaan pohtia uudistuksen hyötyjä ja haittoja. Näkisin, että juuri soveltamisalan laajentamisen vaikutuksien arviointiin tulisi kiinnittää huomiota asian

FIIA
FINNISH INSTITUTE
OF INTERNATIONAL AFFAIRS

neuvostokäsittelyn yhteydessä. Valtioneuvoston kanta, jonka mukaan on keskeistä, että seuranta-asetuksen mukainen yhteistyö ja tiedonvaihtomekanismi kohdentuisi jatkossa nykyistä tarkemmin turvallisuutta ja yleistä järjestystä todennäköisesti vaarantaviin sijoituksiin, joihin liittyy jäsenvaltioiden rajat ylittäviä vaikutuksia sisämarkkinoilla, on mielestäni perusteltu. Tarkkaan harkitulla kriteeristöllä ja siitä johtuvalla kohdentumisella voidaan vaikuttaa sääntely-ympäristön ennustettavuuteen ja yhdenmukaisuuteen EU:n alueella. Tällä voidaan myös vaikuttaa ulkomaisten sijoitusten valvonnasta syntyvään hallinnolliseen taakkaan. On tarkoituksenmukaista, että seuranta ja valvonta kohdentuu ulkoisiin sijoituksiin, jotka *todennäköisesti* vaikuttavat turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen kielteisesti. Komission esityksen valossa olisi hyvä kiinnittää huomiota siihen, missä määrin soveltamisalan laajentaminen perustuu (i) mahdollisiin, (ii) potentiaalisiin ja (iii) todennäköisiin kielteisiin vaikutuksiin esityksen liitteissä I ja II listattujen EU-ohjelmien ja toimialojen suhteen.

Ulkoisten unioniin suuntautuvien investointien valvontaan ja arviointiin liittyvän EU-sääntelyn toimivuuden ja tehokkuuden seurantaan on syytä kiinnittää huomiota myös jatkossa. Sääntelyn tulisi pystyä elämään ajassa, ja vastaamaan teknologisessa, taloudellisessa ja turvallisuuspoliittisessa toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

EU:n taloudellisen turvallisuuden strategiaan liittyvässä yleisessä keskustelussa huomio on kiinnittynyt komission avaukseen myös ulospäin suuntautuvien investointien seurannan ja arvioinnin tarpeesta. Komission on nähdäkseni valinnut asian valmistelussa maltillisen linjan, ja pyrkii keräämään tietoa näihin sijoituksiin liittyvistä (konkreettisista) riskeistä.

Kuten muistakin taloudellisen turvallisuuden strategian puitteissa tehtävistä toimista, myös ulkomaisten sijoitusten valvonnan tarpeesta ja tavoitteista on perusteltua viestiä selkeästi unionin kumppanimaille ja laajemmin EU:n taloudellisten ulkosuhteiden puitteissa.

Address Arkadiankatu 23 B, P.O. Box 425, FI-00101 Helsinki Telephone +358 9 432 7700 Fax +358 9 432 7799 Email firstname.lastname@fiia.fi www.fiia.fi